

Интелектуалци који су у годинама хладног рата читали угледне часописе као што су били британски *Encounter*, немачки *Der Monat*, француски *Preuves* итд., списак је дуг, нису могли знати да је иза ових часописа стајала ЦИА са својим људима, новцем, политиком и интересима.

[\[1\]](#)

Истина, или бар део истине о „културним“ активностима ЦИА током хладног рата добро је и поуздано документован – правници би рекли да је изван сваке сумње. Џорџ Кенан је ову врсту ангажмана објашњавао чињеницом да САД немају министарство културе, па је ето, ЦИА морала да преузме ту функцију.

Будући да није згодно јавно обзнањивати утицај обавештајних служби на формирање јавног мњење своје или других земаља, финансирање ових активности се спроводило дискретно, кроз невладине организације и фондације које су биле у номиналном власништву богатих филантропа. Овај модел фондацијског финансирања креирао је Алан Далс на самом почетку хладног рата.

Филантропи су давали име, декларисали се као мецене, али је новац давала ЦИА. По једном званичном америчком извештају из 1976. године, ЦИА је била укључена у рад око половине свих фондација које су давале међународне грантове.

Смисао активности обавештајних служби је наравно ишао ка политичком обликовању јавног мњења и ка отклону од прокомунистичких и левичарских идеја уопште, али су ове активности имале и бизарније последице.

Централно место у културном хладном рату имала је Ферфилд (Farfield) фондација америчког милионера Јулијуса Флајшмана (Julius Fleischmann). Уз њу, активностима ЦИА су несебично помагале и Фордова, Рокфелерова или Карнегијева фондација, на пример. Европски милијардери попут Ротшилда или Астора нису заостајали за својим америчким колегама, па су и они имали блиске односе са обавештајним службама, са њима су срдечно сарађивали, позајмљујући своје име када је то било потребно. Блискост и

Пише: Небојша Катић
недеља, 28 новембар 2010 06:03

срдачност тих односа је могла навести на питање, у којој мери је државна политика водећих Западних земаља приватизована, и чијим интересима служи.

Смисао активности обавештајних служби је наравно ишао ка политичком обликовању јавног мњења и ка отклону од прокомунистичких и левичарских идеја уопште, али су ове активности имале и бизарније последице.

Једна од необичних нус последица мешање ЦИА у културну сферу везана је за успон и популарност апстрактног експресионизма и трансформацију декоративне мазарије у елитну уметност. Како се радило о уметничком правцу који у СССР-у није имао прођу и који је био третиран као декадентна антиуметност, апстрактни експресионизам је на Западу форсиран као израз слободе стваралаштва, као антипод државно контролисане културе. Милијардери који су у ту и такву уметност улагали новац, чак и сопствени, доказивали су да она не може бити друго, до врхунска.

За медијско присуство и промоцију, било је важно да се размишља исправно, не нужно и дубоко. Бити на правој страни је увек било уносно.

Исти метод је покушан и у домену музичког стваралаштва, али са много слабијим резултатом. Није било лако наћи потребан број жртава које су биле спремне да се у континуитету и добровољно излажу тортури слушања модерне музике. Сlike се могу гледати пар секунди и од њих се може лако утећи. Из концертне сале, од музичког дела или недеља, већ у зависности од афинитета, бекство иде много теже.

Европске или америчке интелектуалце није било превише тешко придобити на своју страну. Они су добили могућност да истовремено служе величанственом циљу афирмисања слободе и да при томе живе на високој нози, да луксузно путују светом, да одседају у скупим хотелима и да буду агресивно промовисани од стране слободи наклоњених медија. За медијско присуство и промоцију, било је важно да се размишља исправно, не нужно и дубоко. Бити на правој страни је увек било уносно.

Када би истина избила на видело, када би се извори финансирања открили, интелектуалци који су добијали новац за свој прегалачки и слободарски рад, у глас су

Пише: Небојша Катић
недеља, 28 новембар 2010 06:03

тврдили да нису знали за изворе финансирања, нити да су могли сумњати да обиље новца долази од обавештајних служби. Веровали су да новац долази од богатих обожавалаца и да је то надокнада за њихова огромна интелектуална или уметничка прегнућа, за њихове блиставе умове. Списак ових интелектуалаца је дуг и на њему су титани попут Исаије Берлина, Дени де Ружмона, Артура Кеслера, Чеслава Милоша, Андре Малроа, Мирчеа Елиадеа, Хане Арент, да поменемо само најпознатије.

Невладине организације, фондације и милијардери који их оснивају и финансирају, свакако немају никакве везе са обавештајним службама или сличним државним институцијама.

Читалац се може запитати какав је смисао подсећања на овај део модерне историје и какве све то везе може имати са светом данас. Вероватно никакве. Невладине организације, фондације и милијардери који их оснивају и финансирају, свакако немају никакве везе са обавештајним службама или сличним државним институцијама. Они немају никаквих других циљева осим промовисања слободе и демократије. Време интелектуалаца апаратчика који су душу продали систему је прошло, интелектуалци данас служе само знању и истини. Коначно, хладни рат је завршен, слобода је победила и сви живимо у најбољем од свих светова.

[\[1\]](#) Фактографија у овом тексту је дата на основу података из књига: „Who Paid the Piper“ Frances Stonor Saunders, и „MI6“ Stephen Dorril